عێراق لە ڕۆژنامەكانی بەریتانیادا

ئا: محەمەدی مشیر

هاوردنی سەربازی زیاتر ڕێگە چارەنییە

ڕۆژنامەی "ئیندیپنتد"ی، ڕۆژی شەممەی ڕابردوو ٢٠/ ١ لاپەڕەی یەكەمی تەرخانكردبوو بۆ دوایین قوربانیانی جەنگ لە عێراقدا، لە ڕاپۆرتێكدا كە (پاتریك كۆكبن) نووسیویەتیو باس لە كوشتنی (ئەندریا بارهامۆڤیتش) دەكات، كە ئەندامە لە كۆمەڵەیەكی سڤیل، لەگەڵ دوو لە پاسەوانەكانی لە بۆسەیەكدا كە هەفتەی ڕابردوو لە شاری بەغدا ئەنجامدرابوو، نووسەر دەڵێ: "ئەم ڕووداوە پێویستە دەسەڵاتدارانی ئەمریكا هانبدات تا دووبارە بیربكەنەوە لەوەی كە سەربازی زیاتر بنێرنە نێو ڕیزی هێزەكانی عێراق لە بەغدا، چونكە ڕاپرسییەكان ئاماژە بەوە دەكەن كە لە كۆی (پێنج) كەس لە پایتەختدا (چوار)یان پشتگیری لەو چالاكییە سەربازییانە دەكەن كە دژی ئەو هێزانە ئەنجام دەدرێن كە ئەمریكا سەركردایەتیان دەكات".

نووسەری ڕاپۆرتەكە لەو باوەڕەدایە كە "كۆنترۆڵی گروپە چەكدارەكان بەسەر بەغدای پایتەختدا تا ئەو ڕادەیە تەشەنەی كردووە كە سەرۆك بوش ناتوانێ هێزی پێویست بنێرێ تاكو بەرپەرچیان بداتەوە، چونكە بڵاوكردنەوەی ژمارەیەكی پێویستی هێزە چەكدارەكان لە بەغدادا ناردنی سوپایەكی گەورەتری گەرەكە لەوەی ئەمریكا دەتوانێ بینێرێ"..

سەبارەت بە فشاری ئەمریكا لەسەر حكومەتەكەی مالیكی بەوەی كە پێویستە بەرپەرچی بزاڤە چەكدارییە شیعەكان بداتەوە، نووسەر وایدەبینێ كە "ئەگەر واشنتۆن چیتر پاڵپشتی ئەم حكومەتە نەكاتو حكومەتێكی میانڕەو بێنێتە سەركار، ئەمە ئەوە دەگەیەنێ كە ئەمریكا نكۆڵی لە سندوقەكانی دەنگدان دەكاو حكومەتێك دێنێتە سەر كار كە هیچ ڕەوایەتییەكی نییە لەلای عێراقییەكاندا"..

"گۆگڵ-یش یارمەتی سوپای بەریتانیا دەدات"

ڕۆژنامەی (دەیلی تەلگراف) شەممەی ڕابردوو ڕاپۆرتێكی (تۆماس هاردینگ)ی بڵاوكردۆتەوە، كە پەیامنێری ڕۆژنامەكەیەو نووسەر لە كاروباری سەربازییدا، باس لەوە دەكات كە " google search "ناودار پێویستە ئاماژەكانی لەسەر ئەو نەخشانە بشارێتەوە كە پەیوەستن بە بنكەكانی هێزەكانی بەریتانیا لە عێراقدا لە ترسی پەلاماردانیان.

ئەم ڕاپۆرتە ئاماژە بەوە دەكا كە دوای دانوستانی لەگەڵ دەسەڵاتدارانی بەریتانیا، (گەڕانی گۆگڵ) بڕیاریداوە ئاماژەكان بشێوێنێ چونكە مانەوەی ئەو ئاماژانە لەسەر نەخشەكان یارمەتی بزووتنەوە چەكدارەكان دەكەن لە ئەنجامدانی هێرشی سەربازی بۆ سەر بنكەكانی هێزەكانی بەریتانیا، ئەمەو ڕۆژنامەكە ڕایگەیاندووە كە هەفتەی ڕابردوو هێزەكانی بەریتانیا لە شاری بەسرە ئەندامێكی یەكێك لەو گروپە چەكدارانەی دەستگیركردووە كە نەخشەی یەكێ لە بنكەكانی بەریتانیای لە (شەتولعەرەب) پێبووە.

"حكومەتی بەریتانیا تاوانباری جەنگە" independut(ئیندیتیپندنت)

ژمارە ڕۆژی (٢٠/ ١)ی ڕۆژنامەی (ئیندینپتد)ی بەریتانی ئەو نامەیە دەخاتەڕوو كە وەزیری پەرەپێدانی نێودەوڵەتی (هیلاری بن) لە وەڵامی ڕاپۆرتێكی پێشتری ڕۆژنامەكەدا، ناردبووی سەبارەت بە مردنی منداڵان لە نەخۆشخانەكانی عێراقدا بەهۆی كەمی پێداویستی پزیشكی كە تێچووی هەندێ لەو پێداویستیانە تەنها یەك جونەیهی ئوستەرلینیە.

ڕۆژنامەكە نیگەرانی وەزیری بەریتانی ڕاگەیاندووە سەبارەت بە ناوەڕۆكی ڕاپۆرتەكەو، وەزیری ناوبراو لە نامەكەیدا دانی بەوەدا ناوە كە هەندێ گیروگرفت هەن ڕێگرن لە بەردەم چاودێریكردنی بڕی ئەو پێداویستییانەی بۆ نەخۆشخانەكانی عێراق تەرخان دەكرێن.

هەروەها بەڵێنی داوە بڕی پێداویستییەكان وەكو خۆی دابەش بكرێت، لەلایەكی دیكەدا ڕۆژنامەكە ئەو نامە كراوەیە دێنێتەوە یاد كە نزیكەی (١٠٠) پزیشكی بەریتانی واژوویان كردووەو بەرپرسانی بەریتانیو ئەمریكی تۆمەتبار دەكەن بەوەی كە پێشێلی بەڵێننامەكانی ژنێڤی تایبەت بە مافەكانی مرۆڤیان كردووەو، لەمبارەیەوە ڕۆژنامەكە وتەی (بیل بۆرینگ)، شارەزا لە یاسای نێودەوڵەتی) بڵاوكردۆتەوە، كە یەكێكە لەوانەی نامە كراوەكەیان واژوو كردووەو دەڵێ: (ڕەنگە بەریتانیا بەپێی بەڵێننامەی چوارەمی ژنێڤ بە ئەنجامدانی تاوانی جەنگ تۆمەتبار بكرێت، چونكە وەكو پێویست چارەسەری منداڵانی نەكردووەو لە چارەسەركردنیان دواكەوتووە".

شایانی باسە واژووكارانی نامە كراوەكە داوا دەكەن هەرچی زووتر كار بكرێت بۆ ڕزگاركردنی منداڵان لە مردن، بەوەی كە بڕی ئەو ٢ ملیار دۆلارەی كە لە سندوقەكانی ئۆرگانی تەندروستی عێراقیدا دیار نەماوە دابین بكرێت.

"دەیانەوێ بمانتۆقێنن"

لە وتارێكی ڕائامێزدا، كە هەمان ژمارەی ڕۆژنامەی "ئیندیپێند" بە واژووی (ڕۆبرت فیسك) بڵاویكردۆتەوە، كە تیایدا هەریەك لە وەزیری ناوخۆی بەریتانیا (كە بە نازناوی -دكتۆری مردن) ناوی دەباتو، سەرۆك وەزیران (تۆنی بلێر)و، وەزیری پێشووی دەرەوە جاك سترۆ- تۆمەتبار دەكات بەوەی كە هەوڵدەدەن خۆرئاوا لە ترسێكی بەردەوامدا بژیت، فیسك لە وتارەكەیدا دەپرسێ: ئایا چاوەڕوانی ئەوەمان دەكرد لە گەلی عێراق كە پێشوازی لەو ئازادییە بكات كە ئێمە بۆ ئەوانمان هێنا؟ لە وەڵامی پرسیارەكەشیدا دەڵێ: "لە جەرگەی كاولكاریدا "(كە بەرهەمی ئابلۆقەی ئابووری بوو بۆ سەر عێراق) جگە لە یاخیبوونی چەكدارانەو كینە هیچی تر بەرهەم نایەت، كە ئێستا وڵات پارچە پارچە دەكاتو، ویلایەتی هەردوو سەرۆكی ئەمریكاو سەرۆكی حكومەتی بەریتانیاش هەڵدەتەكێنێ"..

ئەمەو نووسەر لە توانجێكیدا بۆ لێدوانەكانی وەزیری ناوخۆی بەریتانیا، كە تێیدا گوتبووی "شەڕی دژە تیرۆر، ڕەنگە ماوەی نەوەیەك درێژە بكێشێ" دەڵێ: ئەمانە ئەو وشانەن كە بەرەو داهاتوو ئامادەمان ناكەن، بەڵكو پاكانەی شكستن لەو كاتەدا گەر هاتوو كرداری تیرۆریستی وەك ئەوەی بەر لە دووساڵ لەندەنیان هەژاند، بێنە جێبەجێكردن"..

سەرچاوە: بی بی سی

بەرهەڵستكارانی كۆنگرس
دژی نەخشە ستراتیجیەكەی (بوش)ن لە عێراقدا

و:سەهەند

سێ ئەندامی سەرەكی ئەنجومەنی پیرانی ئەمریكا ڕایانگەیاند كە هەر سێكیان گەیشتوونەتە ڕێكەوتن، بۆ دژایەتیكردنی نەخشە نوێیەكەی بوش لە عێراقدا، بەتایبەت زیادكردنی هێزەكانی ئەمریكا، كۆشكی سپی ڕایگەیاند لەگەڵ زۆریو بەردەوامبوونی بەرهەڵستكارانیشدا بەڵام بەردەوام دەبین لە جێبەجێكردنی نەخشە نوێیەكەدا.

ئەم سێ ئەندامەی ئەنجومەن كە دوویان لە دیموكراتییەكانو سێیەمیشیان كۆمارییە ڕایانگەیاند: ئەم نەخشەیە دژی بەرژەوەندییە سیاسییەكانی وڵاتە یەكگرتووەكانی ئەمریكایەو پێشنیاریان كرد هەرچی زووە دەسەڵاتی سەربازی بدرێتەوە دەست هێزەكانی عێراق.

ئەم نەخشەیەش هاوكاتە لەگەڵ وەرگرتنی دەسەڵاتو زۆرینە لەلایەن دیموكراتەكانەوە لەناو كۆنگرێسی ئەمریكادا، بۆیە ئەم سێ ئەندامە (جۆزێف بایدنو كارل لیفین) دیموكراتینو (تشاك هاجل) سەر بە كۆمارییەكانەو پێشتریش زۆر بە ئاشكرایی دژایەتی جەنگی كردووە دژ بە عێراق، هەرسێكیان داوا دەكەن بەرپرسیاریەتی جەنگی خێڵەكی عێراق بدرێتەوە دەست هێزەكانی عێراقو كاتێكی دیاریكراویش بۆ پاشەكشەی هێزەكانی ئەمریكا دیاری بكرێت.

هەر لەم كاتو چوارچێوەیەدا سیناتور كریستۆفردود پرۆژە یاساییەكی ئامادەكردووەو داویەتە كۆنگرێس، تیایدا هاتووە كە هەر سێ ئەندام داوا دەكەن كۆنگرێس ڕێگە لە زیادكردنی هێزە ئەمریكییەكان لە عێراقدا بگرێو داواش بكات لە ماوەی شەش مانگدا ئەو هێزانەی لە عێراقیشدا ماون پاشەكشەیان پێبكرێت.

سیناتور هیلاری كلینتۆن پاڵێوراو بۆ هەڵبژاردنی سەرۆكایەتی داهاتووی ئەمریكا دەڵێ: دژایەتی زیادكردنی هێزەكانی ئەمریكا دەكەین لە عێراقدا، بە پێویستی دەزانم ئەم هێزانە لە ئەفغانستان بڵاویان پێبكرێتو لەوێ بایەخو گرنگی پێدانەكانمان چڕكەینەوە.

هەر لەم چوارچێوەیەدا سەرۆك بوش كۆبوونەوەی لەگەڵ چەند ئەندامێكی ئەنجومەنی پیرانی ئەمریكادا سازدا تا ڕازیان بكات بەو نەخشە نوێیەی دەیەوێ لە عێراقدا جێبەجێی بكات، لە هەمان كاتیشدا بوش گوتی لەسەر ئەمریكا پێویستە سیاسیانە مامەڵە لەگەڵ توندتیژییەكانی ناو عێراقدا بكات، چونكە ئەگەر بەم شێوەیەی ئێستا جێ بهێڵدرێن لە ژێر دەسەڵاتی هەموو لایەك دەردەچێ.

لە چاوپێكەوتنێكی تەلەفزیۆنیشدا سووربوونی خۆی بۆ نەخشە نوێیەكەی دووپات كردەوەو گوتی هەزاران سەربازی ئەمریكی دی دەنێرینە عێراق، ئەو كارە توندڕەوییانەش كە لە نێوان شیعەو سوننەكاندا لە ئارادان پێویستە سنووریان بۆ دابنرێتو وڵاتە یەكگرتووەكانی ئەمریكاش ڕۆڵی هەبێت لە ئارامكردنەوەیدا.

جێگەی باسە لەگەڵ ئەم هەموو دژایەتیەش كە ڕووبەڕووی دەبێتەوە كەچی هەفتەی ڕابردوو بوش بڕیاریدا ٢١ هەزارو ٥٠٠ سەربازی ئەمریكی بەرەو عێراق بنێرێ، كە زۆربەیان ڕوو لە بەغدا دەكەن، تا هێرشە خێڵەكیەكانی ئەوێ ڕاگرێو سنوور بۆ دەستێوەردانەكانی دەوروبەر دانێ.

هەر لەم ڕاگەیانەیدا بوش وتی: ڕێكخراوی قاعیدەو وڵاتە هەرێمایەتییەكان ڕۆڵ دەگێڕن بۆ تێكدانی باری ئاسایشی عێراق، بەتایبەت قوڵكردنەوەی ناكۆكییەكانی نێوان هێزە سونیو شیعەكان، زۆربەی تەقینەوەكانیش دەستی ئەم گروپە تیرۆریستیەی تێدایە. هەروا بوش هەڕەشەی لەهەر لایەنێك كرد كە لە عێراقدا دژی نەخشە نوێیەكەی ڕاوەستێو گوتی ئەم جەنگە بەشێكیشە لە جەنگێكی فراوانتر، بۆیە ئەگەر لە عێراق شكست بخۆین دوورنییە دوژمنانمان لێرە لەناو ئەمریكا شەڕمان پێ بفرۆشن. دەربارەی لە سێدارەدانی سەدامیش دوو دڵی خۆی ڕاگەیاند لە چۆنیەتی جێبەجێكردنی بڕیارەكەو گوتیشی زۆر گران لەسەرمان دەوەستێ كە گەلانی ئەمریكا ڕازی كەین بەوەی كە عێراق حكومەتێكی یەكگرتووو پتەوی هەیەو بێلایەنانە دەتوانێ عێراق ئارام كاتەوە.

سەرچاوە: BBC

فەرهەنگی ڕێگا

دژی كۆمینترن
Anti-Comintern

دژی كۆمینترن ناوی پەیمانێكە كە لە تشرینی دووەمی ساڵی ١٩٣٦دا بە مەبەستی دژایەتیو ململانێ لەگەڵ كۆمۆنیزمی نێودەوڵەتی لە نێوان ئەڵمانیاو ژاپۆن ئیمزا كرا، پاشان لە تشرینی دووەمی ١٩٣٧ (ئیتاڵیا)ش پەیوەندی بەم پەیمانەوە كردو دژایەتی خۆی بەرامبەر بە كۆمینترن ڕاگەیاند، وڵاتانی هاوپەیمان بەڵێنیاندا سەرەڕای یەكگرتوویيو هاوبەندی، بە كەڵك وەرگرتن لە هێزی سەربازی تا بكرێ زیاتر دژایەتی كۆمینترن بكەنو بەردەوام بن.

لە ئەیلولی ١٩٤٠دا پەیمانی سێ قۆڵی (Tripartite-Pact) لە نێوان وڵاتانی ئەڵمانیاو ئیتاڵیاو ژاپۆن مۆركراو جێگەی پەیمانی دژی كۆمینترنی گرتەوەو بەڵێنیاندا بە یارمەتی وەرگرتن لە هێزەكانی دیكە، ئاگری جەنگ دژ بە كۆمینترن خۆشبكەن.

*بەسوود وەرگرتن لە فەرهەنگی ڕامیاری (نیگا) ئامادەكراوە كە لە ئامادەكردنو وەرگێڕانی (ئازاد وەڵەدبەگی)یە.

چەند پەیڤێك لەیادی كۆچی لینیندا ڕەمزی جەسارەتو ئیرادەو تێكۆشان بوو

بەكر تەیفور

*ئەمڕۆ ساڵیادی حەفتاو سێیەمین كۆچی دوایی پێشەواو ڕێبەری جوتیارانو كرێكارانو زەحمەتكێشانو بزوتنەوەی یەكسانیخوازی دونیا بوو، بەر لە حەفتاو سێ ساڵ لەڕۆژێكی وەكو ئیمڕۆدا لەهەلو مەرجێكی زۆر هەستیارو فرە دژواردا لینین دونیای ڕووناكی جێهێشتو چاوەكانی لێكناو كۆڵێك خەمو حەسرەتی لەگەڵ خۆیدا لە مۆمیا گیراو مانەوە بۆ هاوڕێیانی ڕێچكەی كاروانی دوای خۆی، دەكرێ ئەمڕۆ پاش ئەو سێ چارەكە سەدەیەو تێپەڕبوونو گوزەركردنی سەدان ئاڵوگۆڕی ئاڵۆز، بەڵام بۆ سەرجەم مرۆڤایەتی سەلماندنی كە ئەكرێ بەئیرادەی مرۆڤە تێكۆشەرو ئازادیخوازەكان ڕەوڕەوەی مێژوو ئاراستەكەی بگۆڕدرێو سیستەمێكی دادپەروەرانە بێتە كایەوەو لە سایەیدا مرۆڤایەتی بجەسێتەوەو پێداویستییە ژیارییەكان سەرجەمیان فەراهەم بكرێنو بەدەست بێن، هەموو كەرەسەو دەرووبەر بخرێنە گەڕ لەپێناو خزمەتكردنی زیاتر بۆ مرۆڤ و مرۆڤایەتی.

لەو ماوە كورتو كەمەی دەسەڵاتی بەلشەفیكەكانو بەڕێبەرایەتی ڤلادمێر لینین كە سەرتاپای ڕوسیاو بە سەرجەم ویلایەتەكانیەوە، كە ئەو سەردەمە لەیەكێتی سۆڤیەتدا خۆی دەبینیەوە، پێكهاتو ئەو پەڕی تەواوی پرانسیپیەكانی ئازادیی فەراهەم ببوو، شۆڕشێكی یەكسانخوازانەش هاتبوە كایەوە كە تا دونیای تێكۆشان بمێنێ لەپێناو بەدەستهێنانی سستەمی سۆسیالیزمدا دەبێ سوود لەو ئەزموونە پڕ بەهایە ببینێو بەئاواتی بخوازێو بیكاتە بنەمای ڕێچكەی تێكۆشانی یەكسانخوازانەی خۆی، گومانیش لەوەدا نیە، وێڕای ئەو هەموو ئاكارو كردارە مرۆڤ دۆستانەیەی لینینو شۆڕشە پێشكەوتوخوازانەكەی كە بەدەریش نەبوو لەهەڵەو كەموكورتی، وەكو لینین خۆی لەوتارێكیدا لەیەكێك لە سیمینارو كۆبونەوە فەرمیەكانیدا ئاراستەی هەوادارو هاوڕێیانی كرد، ئاماژە بەوە دەكات: (مادام كار دەكەین كەواتە هەڵەو كەموو كوڕیشمان دەبێ!!) بۆیە ئەكرێ بڵێین و ئاماژەی پێ بكەین كە لەمێژووی ژیانی سیاسەتوانانی بزووتنەوە ئازادیخوازەكانی دونیادا كەسایەتییەكی خاكەڕاو ڕاشكاو نەبوە وەكوو لینینی ڕابەر، چونكە لەزۆربەی دیمانەو دیدارە فەرمیو ئاساییەكانیدا زۆر بەڕاشكاوانە مامەڵەو هەڵسوكەوتی لەگەڵ دەروبەرەكەیدا كردووەو لەهەمانكاتیشدا زۆر موكڕ بووە لەسەر بیرو باوەڕەكەیو بە تواناو سەلیقەو گوڕو تینەوە تا دوا چركەی ژیانی كۆڵی نەداو هەمیشە داینەمۆیەكی بەهێزو تۆكمە بوو، بۆ دەروبەرەكەیو كەسایەتییەكی لەئەندازە بەدەر بە ئۆتۆریتەوە لوتكەی هەست بەرزی بەدی دەكرا لە كەسایەتییەكەی، بۆیە لەبیرەوەریەكی كە یەكێك لەهاوڕێ نزیكەكانی دەیگێڕێتەوە، هاتووە كە: یەكێك لە خەسڵەتەكانی لینین ئەوە بوو كاتێك كە یەكێك قسەی بۆ بكردابا زۆر بەئاگاییەوە سەرنجی خۆی دەدایەوە، پاشان بەدووسێ وشە بەرانبەرەكەی دەهێناو لەبیرەوەری هاوڕێیەكی دیكەیدا، ئەڵێ: جیاوازی لەنێوانی كەسایەتی ئاسایی لینینو ستالین ئەوە بوو، لینین زۆر سادەو ساكار لەگەڵماندا دەجولایەوەو لە ئەگەری هەر ڕووداوێكدا ناشڵەژا، بەڵام ستالین ڕێك پێچەوانەوەی ئەو بوو! بۆیە دەكرێ بزووتنەوەو پارتە سیاسیە شۆڕشگێڕو ئازادیخوازو یەكسانیخوازەكانی ئەمڕۆ زیاترو زیاتر ئاشنای سەرچاوەكانی ژیانی تێكۆشانو سیاسییانەی فلادیمر لینین بن تاوەكوو ببێتە داینەمۆی بەهێزكردنی گیانی خۆڕاگریو پاڵنەری تێكۆشانیان، ئەو ئەزموونو پەندە بەبایەخانەی ئەو ڕێبەرە داوامان لێدەكات لەئەمڕۆی دونیای پێچەوانەدا چەندێك بتوانین بەگیانی یەكگرتوانەترو لێبوردوانەتر بەرەنگاری سیستەمی سەرمایەداری سەردەم ببینەوە، كە گەیشتۆتە تروپكی سووكایەتی بەمرۆڤ. لەپێناوی ژیانی ئەمڕۆماندا پێویستیمان پێی هەیە، ڕاسپاردەو ڕێنماییو ئامۆژگاریو وتە بەنرخەكانی بۆ ئەمڕۆی باری كۆمەڵایەتیو دۆخی سیاسییمان هەمیشە زیندوونو پێویستو زەروون، گەر بەئەمانەتەوە لەدوا پەیڤدا ئەویش: لینین ڕەمزی ئازایەتیو كۆڵنەدانو تێكۆشانە بۆگەیشتن بەڕێگای ئازادیو بەختیاری كاری پێبكەین.

*٢١ / ١ / ١٩٢٤ كۆچی دوایی كرد.